

KERESZTÉNY VONATKOZÁSÚ

ERDEI EMLÉKHELYEK BARANYÁBAN

BEVEZETŐ

2017-ben a Mecsekerdő Zrt. által kezelt területeken 27 vallási vonatkozású erdei emlékhely és annak környezete újulhatott meg. A projekt fa és kő keresztek, források és emlékművek helyreállításával, az egykori települések templomai helyén haranglábak felújításával tiszteleg az elmúlt századokból fennmaradt jeles elődök és történetek előtt. A munkálatok a fellelhető dokumentumok (fényképek, leírások) és helytörténeti, régészeti kutatómunka alapján a korabeli formához illeszkedve, ám modern technológiák és anyagok felhasználásával, hosszútávon időtálló megoldásokkal zajlottak.

A fejlesztés keretében az objektumok környezetének rendezése is megtörtént, ezáltal a kirándulók, turisták számára is könnyebben megközelíthetővé váltak. Valamennyi helyszínen információs emléktábla is elhelyezésre került. Több emlékhely mellett erdei pihenőket is kialakítottak a bakancsos kirándulók nagy örömeire.

A projekt a Földművelésügyi Minisztérium által biztosított forrásból, a Mecsek Egyesülettel és a Pécsi Egyházmegyével együttműködve valósult meg, az ünnepélyes átadásra 2017 októberében került sor a Sasrét-pusztai Mária szobor megáldásával.

Az egyes emlékhelyekről rendelkezésre álló információk és fényképek online térképes formában is hozzáférhetőek:

<http://www.mecsekerdo.hu/erdei-emlekhelyek>

Mátyas-kút

Szent István-forrás

Sasréti Mária-szobor

Csebény kökereszt
Csebény temető

Felsőkövesdi harangláb

Káni-kereszt/Vörös-kereszt

Isten-kút

Szent-kút

Erszék falu templomromja

Döröm-cser pusztatemplom

Erdői kereszt

Lapsi-kereszt

Petőczpusztai harangtorony

Görgeteg-hegyi kökereszt

Szent Inre-forrás és kökereszt

Kisújánya temetői kökereszt

Szauervein-kereszt

Mária-kút

Maksz-kereszt

Antal-kép

Mátyas király kútja

Képoszlop a

A Baranya megyében található felújított keresztény vonatkozású emlékhelyek nagy területen, elszórtan helyezkednek el, ezért a kiadványt három fejezetre bontottuk. Az első térképszelvényen (sárgával kiemelve) a Zselicben fellelhető emlékhelyeket mutatjuk be. Mielőtt felfedező utunkra indulnánk, alaposan tervezzük meg a túraútvonalat. Egy Zselic térképre, esetleg GPS-re is szükségünk lehet. Néhány hasznos információ az egyes helyek felkereséséhez:

Szent-kút – Mozsgó központjától délre indulva, néhány perces sétával juthatunk a forráshoz. A közeli focipályától indul az Ezüsthárs tanösvény.

Isten-kút – A forrás Gyűrűfűtől délre – a köves útról nyugatra letérve – mintegy száz méterre az erdőben csordogál.

Csebény temető – Csebény kőkereszt – Autósok Csebény főutcájáról, bakancsosok a gerincen végig futó kéktúráról déli irányba letérve (Szabás) közelíthetik meg mindkét emlékhelyet. GPS-re szükségünk lehet!

Sasréti Mária-szobor – Az Almamellékről induló kisvasút, a Csühögő kecsegtet a legromantikusság utazási lehetőséggel Sasrétre. A környék erdeit számos jelzett túraútvonalon barangolhatjuk be.

Szent István-forrás – Szágytól délre, a kék kereszt turistaút mentén, erdei környezetben lelünk rá a forrásra.

Felsőkövesdi harangláb – A kéktúra útvonala mentén, egy hangulatos pihenőhelyen, hársfák árnyékában áll a harangláb.

Káni-kereszt vagy Vörös-kereszt – A Bakócáról induló Fekete István Emlékösvény mellett találjuk a keresztet.

Mátyás király kútja – Turistautaktól távol, Gödre határában lelünk rá a forrásra. Felfedezéséhez kalandvágy, térkép, GPS szükséges.

SZENT-KÚT – MOZSGÓ

A forrás foglalásának 2001. évi felújítását követően vize egy faragott sziklán át folyik ki. A vízfolyás időszakos, szárazabb csapadékszegény periódusokban elapad.

A száz évnél is idősebb forrás elnevezésének történeti feltárása jelenleg is tart. Eredetileg nem volt kifolyása, a vizet meríteni kellett. Maga a kút 1,8 m mély, és alul palack formában szélesedik ki. A forrás-kútnál a régi időkben egy Mária-szobor állt, ami az idők során eltűnt.

A 2001-es felújításkor a forrás falába, a kifolyás fölé Vanyúr István szigetvári szobrász alkotása, egy márvány dombormű került, amely Szűz Máriát ábrázolja a kiseddel Jézussal.

GPS: 46.109643 17.843483

A felújított forránház

**Vanyúr István alkotása:
Mária a kiseddel**

ISTEN-KÚT – NAGYVÁTY

Áldatlan állapotok – 2013

A szépen kiépített forrás vize iható

Az emlékkő felirata a forrás támfalán ma is olvasható:
„Vándor, hogyha szomjúság gyötör,
e rengeteg erdőben állj meg itt az Isten-kútnál,
vedd az ivókád a kezedbe, éltesd szegény Magyar hazát.
A bor hevít, a víz életet, de a bornak ára vagyon,
a vizet a természet Istene ingyen adja, 1862”

A forrás környéke a török hódoltság során elpusztult, középkori Csipolya nevű faluhoz tartozott, a település földvárának maradványa a Kis-Várhegyen található.

Hálából a menedéért. Legendáját a valaha itt állt erdészház lakói őrizték meg. E szerint az 1848-as szabadságharc bukása után, a Habsburg-önkéntes példátlan durvasággal üldözte a hazafiakat, akik közül sokan vagy már külföldre emigráltak, vagy illegalitásban bujkálva éltek mindennapjaikat. Itt lelt menedékre hét, a harcokat is megjárt katona, valamint egy tábori lelkész. Ők azoknál a szimpatizáns helybeli előkelőségeknél dolgoztak, akik a Bach-rendszer adminisztrációjával szemben szolidaritást vállaltak velük. 1862-ben, amikor a terror alábbhagyott, a katonák elhagyták a települést, ám ezt megelőzően egy emlékkövet állítottak a forráshoz.

GPS: 46.108986 17.934119

CSEBÉNY – TEMETŐ

Csebény és Szabás között a dűlőúttól keletre fekvő régi temető. A temető területén akácerdő áll, benne néhány kőfejfa és egy kőkereszt korpusszal.

Temető az erdőben. Az egykori Csebény valamint a közeli Szabás települések régi temetőjének érdekessége, hogy Szabás főutcája egyben községhatár is volt, így az akkori törvények szerint csak a Csebényhez tartozó utcasor lakói temetkezhettek ide. A másik – keleti – utcasornak az utca déli végén volt temetője. Pontos adataink nincsenek az utolsó temetésről, valamikor az 1900-as évek első felében lehetett. Gondozott sír már nincs, a területét elfoglalta az erdő, sőt valamikor erdő művelési ágba is sorolták. Az utolsó erdőtervezés során megtörtént a temető térképi elhatárolása, és az erdő rendeltetése fatermesztésükből örökségvédelmi kategóriába került, így a 2014-től érvényes üzemterv már ezt tartalmazza.

2017-ben a temető területe rendezésre került: az erdőgazdaság kivágta az elszáradt fákat, bekerítette a területet, valamint a részben tönkrement feszületet egy vasból készített kereszttel pótolta – ezzel is megadva a tiszteletet a valamikor ott élt honfitársainknak.

GPS: 46.1946255 17.9343926

A csebényi temető egykor és ma

CSEBÉNY – KŐKERESZT

Csebény és Szabás. Az ismert történelmi forrásokban Csebényt legkorábban 1211-ből, majd 1466-ból említik, Chebe alakban. A középkorban a szomszédos – tőle nem sokkal északra fekvő, ma pusztának számító – Szabás falu lehetett jelentősebb, ugyanis 1332–1335 között ez utóbbit templomos helyként írták össze. 1542-ben Szabás plébániája már nem létezett, meglévő lakói elszegényedtek, majd a falu csakhamar el is néptelenedett. Csebény a török hódoltság alatt szintén elnéptelenedett.

1738-ban a település III. Károly király adományaként Horváth Dániel tulajdonába került. A Horváth-család a falut nem jobbágytelepülésként kezelte, lakóinak szolgáltatásai az úrbéri viszonyoknak megfelelőek voltak. Lényeges változást Csebény életében is az 1848-ban kimondott, majd 1853-ban császári nyílt paranccsal elrendelt jobbágyfelszabadítás hozott.

A második világháború után a lakosság túlnyomó többségét alkotó németek nagy részét kitelepítették. A rendszerváltás után önálló községi jogállást kapott, igazgatását az Almamellékkal, Ibafeával és Horváthertelennel közös körjegyzőség látja el.

GPS: 46.193167, 17.935422

A csebényi kőkereszt korábbi és felújított állapotában

SASRÉTI MÁRIA-SZOBOR

A téglalapozaton álló eredeti gipsz szobor kb. 1 méter magas volt, barlangját sajátosan egy hatalmas bükkfa törzséből faragták, előtte egy pad állt.

A Sasréti vadászkastély melletti Lourdes-i Szűzanya szobrát a helyi főerdész, Bassler Ernst (Bázler Ernő) családja állította feltehetően a 20. század elején.

Az eredeti szobor rongálás következtében megsemmisült. Az új szobrot – a Vanyúr István, szigetvári szobrászművész által készített márványalkotást – az egyházmegye főpásztora, dr. Udvardy György megyéspüspök áldotta meg 2017. október 8-án. Az eseményen egyúttal a projekt keretében felújított 27 hasonló emlékhely felújításának szimbolikus átadása is megtörtént.

GPS: 46.204053 17.894707

Az eredeti Mária-szobor megsemmisült, az új Szűzanya-szobor Vanyúr István alkotása

SZENT ISTVÁN-FORRÁS

**Az erdei környezetben fekvő
Szent István forrás régen és ma**

Szágy községtől délre a kék kereszt turistaút mentén fekvő foglalt forrás, környezetében padokkal. A forrásnál minden évben Szent István nap alkalmával szentmisét tartanak.

A régészek a forrásnál római leleteket és sírkő-maradványokat is találtak.

A hajdani források szerint egykoron ifjú házasok zarándokoltak, és sikeres gyermekáldásért könyörögtek e helyen, ahol a néphit szerint Szent István király is megfordult. A forrásnál Szent István-nap alkalmával minden évben szentmisét mutatnak be.

A Szent-István forrás környezetében a tájhasználat nem változott az elmúlt másfél évszázadban. Az 1864-ben készült kataszteri térkép is bővizű, állandó vízhozamú forrásként jelöli, rajta a hely akkori német neve: „Stefani Brunnen”. A forrástól délre erdőterület volt akkor is, és ma is. A forrástól északra található rétetek ma szántóként használják.

GPS: 46.205217 17.943415

FELSŐKÖVESDI HARANGLÁB

Kövesd a középkorban. A középkorban Kövesd néven falu állott itt, mely a török hódoltság elején már három részre oszlott: Alsó, Felső- és Egyházaskövesdre.

A török hódoltság alatt e falvak pusztává lettek. Az 1780 körüli években rövid ideig üveghuta működött itt zömmel német ajkú üvegtésztelőkkel. Ennek felszámolása után uradalmi majorság létesült, melynek lélekszáma a múlt század közepén már 100 fölé emelkedett. 1930-ban a két pusztán 105 magyar anyanyelvű lakott; 1970-ben Alsókövesdnek 12, Felsőkövesdnek 98 lakosa volt. 1945 előtt uradalmi birtok volt, adatok szerint téglagyár is működött itt.

A harangláb felirata: „Adományozva Felsőkövesd településnek: 1855, felújítva a lakosság segítségével 1994.”

GPS: 46.192117 17.958915

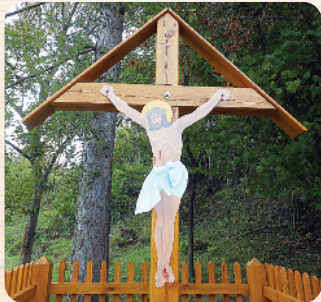

A villás tölgyfából faragott, 5,5 méter magas fa harangláb egykor és ma

KÁNI-KERESZT VAGY VÖRÖS-KERESZT

A fakereszt ismét régi fényében

Más néven: Fekete István fakereszt

Az egykori Bakócza és Kán községek közötti szekérrel járható földút mellett áll a káni kereszt, „ahol Fekete István és Piller Edith oly sokat imádkozott.”

(forrás: ifj. Fekete István: Fekete István az Édesapám volt – Móra 2004.)

A kereszt eredetéről nincs információnk.

GPS: 46.2028047 18.0015419

MÁTYÁS KIRÁLY KÚTJA - GÖDRE

A gödrei Mátyás-kút legendája. A legenda szerint 1485 év derekán, amikor Mátyás Bécs városát is elfoglalta, a hazatérő királyt hűséges szolgálói a zselici erdőbe vadászatra kísérték, hiszen mi is lehetett volna jobb kikapcsolódás a harcokban meggyötört király számára, mint egy sikeres vadászat.

A táj szépsége azonban nem csak a kísérőket, de magát Mátyást is lenyűgözte. Az erdőben barangolva egy tiszta vizű forrásra bukkantak. A király elsőként merítette meg a kupáját a vízben, melyet háromszor megismételt, és jó lovasként lováról sem fedkezett meg.

„Bizony, mondom nektek, ennek a víznek az íze a budai hegyek forrásaival vetekszik” – kiáltott fel az uralkodó, s arra bízta kísérőit, hogy ők is igyanak a forrásból.

A király a gödrei vadászokhoz csatlakozva ezidáig soha nem látott zsákmányra tett szert a vadászat során. Hatalmas vadkannokkal, szarvasokkal, apróvadak tucatjaival tért vissza kíséretével Budára. A helyi vadászok hazaérve elmesélték a történetet, s úgy döntöttek, hogy a kút neve, ahol a király kupáját merítette, attól fogva Mátyás-kút legyen.

GPS:46.276637 17.947356

A jó minőségű, iható vizű kút felújítást megelőző és mai állapotában

MECSEKERDŐ

www.mecsekerdo.hu/naturale

A következő fejezet sárga színnel kiemelt emlékhelyei a Mecsek nyugati, illetve középső részén találhatóak.

Erszék falu templomromja – Hetvehelyről a piros négyzet jelzésén juthatunk a Sás-völgybe. Az erdészeti feltáró út mellett – a falutól kb. egy kilométerre, keleti irányba – fakereszt jelzi a hajdani Erszék falu helyét.

Petőczpusztai harangtorony – Az egykori IV-es légakna és műút mellett található a harangtorony. A piros és kék négyzet turistajelzés is érinti a helyet.

Döröm-cser pusztatemplom – A Petőczpusztáról a volt Petőcz-aknára vezető műúton halad a piros sáv turistaútja, melyről a piros rom jelzése északra leágazik az egykori pusztatemplom helyén állított fakereszthez.

Lapisi-kereszt – A Remete-rétet és Árpádtetőt összekötő műút mellett, turistautak kereszteződésében áll a fakereszt.

Erdei kereszt – A Vágotpusztára tartó sárga sáv és a kéktúra útvonalának kereszteződésében, a Zsidó-hegy oldalában lelünk a keresztre.

Rábay-kereszt – A Mecsekháti műút és a kéktúra útvonala mentén, a turisták által Keresztkunyhóként ismert pihenőhelyen áll a kőkereszt. A piros kereszt Melegmány felé tartó jelzése is érinti a helyet.

Görgeteg-hegyi kőkereszt – Turistautaktól távolabb, a Görgeteg-hegy gerincén áll a felújított kereszt. Legegyszerűbben a Kőlyuki betérő, vagy Vágotpuszta felől közelíthető meg. Térképre, GPS-re szükségünk lehet.

Szent Imre-forrás és kőkereszt – A forrás a Mecseki Zöldtúra útvonala mellett ered a 66-os országúttól nyugati irányba. Egy kicsit távolabb, a hegytetőre kapaszkodó gerincúton található a felújított kőkereszt.

ERSZÉK FALU TEMPLOMROMJA

A templom helye a Sásvölgyi Érszegi út mentén, az első híd után jobbra a hegyoldalban található. A lelőhelyen az alap kövei és kutatóárok nyomai láthatók, a terméskő falat a föld már eltakarja.

Erszék romjai. A középkori falu, Boda XIII. századi határjárása szerint a Pécsi Káptalan birtoka volt, az 1332–37 között elkészült pápai tizedjegyzék templomos helyként említi. A település a török hódoltság alatt néptelenedett el. Templomát Szent Mártonnak szentelték. Romjait és az elpusztult település nyomait az erdészeti út építése során Reuter Camillo erdőmérnök azonosította.

Az ötvenes években Reuter a Mecseki Állami Erdőgazdaság Építő Vállalatának munkavezető erdőmérnökeként feltáró utak építését szervezte és vezette. Az ő irányításával zajlott a Sás-völgyi erdészeti feltáró út 5,1 km hosszan tartó kivitelezése, amely során sikerült beazonosítani az egykori Erszék falu helyét.

GPS: 46.121918 18.058432

Erszék falu templomának egykori helyén ma fakereszt áll

PETŐCZPUSZTAI HARANGTORONY

Az utóbbi években szép kis kápolnafülke jelleget öltött

Petőcz, másnéven Viganvár puszta korábban irtásföld, majd 1857-ben már uradalmi major volt kb. 10 épülettel. A múlt század elején telepedett itt le néhány német, majd magyar kisház. A század végén cigánycsaládok érkeztek ide, 1930-ban 24 magyar, 14 német és 32 cigány anyanyelvű élt itt. A településnek 1970-ben 4 lakosa volt.

Az első világháború ideje alatt a település lakói a környező falvakba – Abaligetre és Hetvehelyre – menekültek. A háborút követően a családok visszaköltöztek otthonaikba, és elhatározták, hogy megmenekülésük és visszaköltözésük emlékére haranglábat építenek. A harangot 1927-ben Pécssett öntették, és szeptember 8-án, Kisboldogasszony napján szentelték fel. A harangtorony aljában alakították ki a Mária kápolnát, és a helyi búcsút is minden évben ezen a napon tartották. A torony harangja a kővágószőlősi temetőbe került, mint lélekharang. Tiszta hangjában a múlt szép és szomorú emlékeit idézi.

GPS: 46.111292 18.1120081

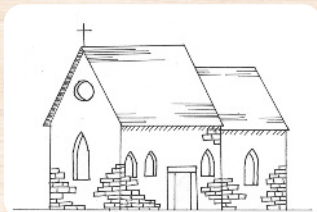
DÖRÖM-CSER PUSZTATEMPLOM

Döröm-cser feltárása. A lelőhelyen feltételezhetően a népi hagyományokban élő Döröm-cser pusztatemplomának maradványai figyelhetők meg. Az Árpád-kori templom építésének pontos ideje nem ismert, a XIV. században a Pécsi Káptalan tulajdona. Helyét Baumann József, a Mecsek Egyesület Munka Osztályának vezetője és Gábor Olivér a Janus Pannonius Múzeum régésze azonosította 2014-ben. Ekkor régészeti kutatás nem történt, viszont a feltehetően egyenes szentélyzáródású templom terméskőből épült romos falmaradványai az avar alatt már kisebb tisztítást követően is jól kirajzolódnak.

A Janus Pannonius Múzeum az ArcLand projekt keretében 2013-ban lidarfelvételt (lézeres légi felvételt) készített a térségben. A feldolgozott mikrodomborzati képen a templom falai ugyan nem kivehetők, az viszont jól látszik, hogy az épületet egy kb. 17×14 méteres, a környezetből kiemelkedő, háromszög alakú magaslati részen emelték.

A helyi lakosság szerint a szigetvári vár kincseit az ostrom előtt itt rejtették el. Félelmetes helynek tartják, mert „a szellemek a pincében dörömbölnek.”

GPS: 46.112141 18.115486

A templom rekonstrukciós rajza

A hajdani templom helyét ma kereszt jelzi

LAPISI-KERESZT

Rábay Gyula

A felújított fakereszt és pihenője

Lapison, a műutak kereszteződésében álló fakereszt.

Az eredeti keresztet Rábay Gyula, a Városi Erdőhivatal vezetője állíttatta 1928-ban.

2003-ban, helyi összefogásnak köszönhetően egy új kereszt került a tönkrement régi helyére.

A keresztben olvasható felirat:

A keresztet RÁBAY GYULA erdőmester állíttatta 1928-ban. Az új keresztet elődeink emlékére a Mecseki Erdészeti Rt. Árpádtetői Erdészete, a Mecsek Egyesület és a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma állította 2003-ban.

GPS: 46.112169 18.196392

ERDEI KERESZT

A 3 méter magas fakereszt a sárga sáv jelzésű, Vágott-pusztára vezető út mentén található.

A keresztet Unferdorben József favágó emlékére állították 1928-ban, aki ezen a helyen szenvedett halálos balesetet. Az eredeti kereszt az idők folyamán tönkrement, rekonstrukciójára 2002-ben került sor a Mecskerdő Zrt. támogatásával.

Az új kereszt, illetve maga a felújítás Baumann József nevéhez fűződik.

GPS: 46.128037 18.189138

A megújult erdei kereszt

RÁBAY-KERESZT

A keresztkunyhó 1901-ben és ma

Hasáb alakú talapzaton álló rövid szárú homokkő kereszt korpuszal. Mellette pihenőhely található ismertető táblával, szalonnasütővel, esőbeállóval.

Ezen a helyen régen favágók kis kunyhója volt. Egy 1901-es archív fotón látható, hogy itt egykor fakereszt állt.

A kökeresztet 1928-ban állíttatta Rábay Gyula, a városi erdőhivatal vezetője, a mecseki turizmus támogatója. A vele szemben lévő erdészházat 1950-ben építették, a ház előtt a Mecsek legszebb vörösfenyő sora látható.

GPS: 46.124995 18.220771

GÖRGETEG-HEGYI KŐKERESZT

Egykori szőlőhegyen, mai erdőterületen álló kőkereszt korpuszszal.

A hegyről legördülő kövek miatt kaphatta ezt a nevet a dűlő. A mai erdő terület déli oldalain az 1800-as évektől kezdődően szőlőskertek és gyümölcsösök voltak, sok-sok présházzal, jártas utakkal. Az 1865. évi kataszteri térképen is jól látszik, hogy a terület 150 évvel ezelőtt teljesen más képet mutatott. A kőkeresztet már ez a térkép is feltünteti.

A környék a hatvanas években a sváb nemzetiségű lakosság kitelepítése után folyamatos pusztulásnak indult, ma már csak néhány rom idézi fel a múlt emlékeit.

A kereszt feliratának már csak egy része olvasható:
„Do..i Mihály...
Scho...”

GPS: 46.160295 18.203874

A megújult kőkereszt egykor szőlőskertek, gyümölcsösök útelágazásában állt

SZENT IMRE-FORRÁS ÉS KŐKERESZT

Az elpusztult kőkereszt
újjászületése

A forrás korabeli kiépítése egy betonból készült ciszterna volt. A kőkereszten Kaul Jakab neve vehető ki, illetve az 1862-es évszám.

A forrás felújítására 2004. évben került sor, Baumann József vezetésével. Ekkor kapott a forrás új kivezető-csővet és falazatot is. A márványból készült tábla alatt egy kereszt látható. A Szent Imre-forrás vízhozama: 2-3 liter/perc.

A forráshoz több történet is kötődik: A korabeli feljegyzések szerint a Szent Imre-forrás közelében valamikor egy falu terült el, amely a török hódoltság alatt elpusztult. Az egykori település templomának helyén egy kereszt látható, ahova akkoriban a szemészeti betegségekben szenvedő, beteg emberek zarándokoltak gyógyulás reményében.

Egy másik legenda szerint mikor Imre herceg (Szent István fia) errefelé vadászott, miközben szerencsés kimenetelű baleset érte itt. Ennek emlékére kápolnát építtetett és keresztet állíttatott. A terület hosszú időn át a pécsi püspökség birtokában volt, az itt tenyésző nagy kiterjedésű erdőt napjainkban is Szent Imre-erdőnek nevezik.

GPS: 46.170417 18.209407

A harmadik térképszelvény kiemelt emlékhelyeit a Mecsek keleti szegletében és a Baranyai-dombságban található Székelyszabar határában kereshetjük fel.

Szauervein-kereszt – Kisvaszar és Kisbattyán között, a Magyaregregyre tartó gerincúton található a felújított kereszt. GPS-re, térképre szükségünk lehet megtalálásához.

Mária-kút – A Magyaregregy közelében húzódó Vár-völgyben, a piros sáv turistajelzése mellett, kis fahídon kelhetünk át a forráshoz.

Mátyás-kút – A szárazsi halastó mellett, az erdőben bújik meg a felújított pihenőhely. A közigazgatásilag Egyházaskozárhoz tartozó emlékhely leg-egyszerűbben Tófü felől közelíthető meg. GPS-re szükségünk lesz.

Kisújbánya temetői kőkereszt – Fák között megbújva, a sárga sáv mentén (Miske-tető) lelünk rá a falu egykori temetőjében álló kőkeresztre.

Antal-kép – A Skóciai Szent Margit Emlékút és a zöld kereszt turistaútja mentén (a Dóri út közelében) található egy fakereszt az Antal-kép.

Maksz-kereszt – Földutak kereszteződésében, a kéktúra útvonala mellett (Apátvarasteleptől 1,5 km-re) áll a kőkereszt.

Hesz-kereszt – A kéktúra és a zöld sáv turistautak kereszteződésében, fák árnyékában áll a felújított kereszt és pihenőhely.

Harsányi-kereszt – A Baranya és Tolna megyei határához közel lévő kőkereszthez szintén a kéktúra útvonalán zarándokolhatunk el.

Székelyszabari emlékmű – Székelyszabartól északra, az országút mellett áll a felújított kőkereszt.

Képoszlop a Szabari erdőben – A Székelyszabartól nyugatra, a sárga sáv jelzésről a sárga emlékmű jelére térve közelíthetjük meg a képoszlopot.

SZAUERVEIN-KERESZT

Fakereszt a Kisvaszar 57 B erdőrésztben, Kisvaszartól délkeletre a Magyaregregy felé vezető gerincút mentén

A kereszt Szauervein Jakab, hajdani erdész emlékére állított, aki a hagyomány szerint ezen a helyen halt meg 1939. június 14-én

Szauervein Jakab ráckozári (ma Egyházaskozár) evangélikus vallású sváb családból származott.

Harcolt az első világháborúban, majd öt évig orosz hadifogságba került. Hazatérte után a herceg Eszterházy Miklós hitbizományi uradalom Kisvaszari erdőgondnokságánál lett erdész, családjával és Siebahter segéderdész családjával a Laposmezőn épített iker szolgálati lakásban élt.

Szauervein Jakab főerdészt a környező falvak lakossága, kollégái nagyon szerették és tisztelték. Ennek köszönhető, hogy halálának helyszínén munkatársai és a környékeliek egy emlékeresztet állítottak, amelyet az erdőgazdaság azóta többször felújított.

GPS: 46.2516818 18.2546764

A megújult keresztet egykor Szauervein Jakab emlékére állították

MÁRIA-KÚT

A forrás mögötti bükkfán található Mária-kép és a forrás környezete egyaránt megszépült

Nem foglalt forrás, a víz az alapkőzet repedéseiből tört a felszínre.

A Kelet-Mecsek egyik legbővebb vízhozamú forrása. Korábbi elnevezésére utalva több írásos emlék is „Iskola”-forrásként említi. A forrás egyértelműen karsztvíz – erre utal maga a víztartó kőzet, a kilépés helyét körülvevő fal kőzetanyaga, de a nagy vízhozam is. A felszíni vízgyűjtő helyén titon és berriazi mészkő található. Közeliében, a forrás felett elhelyezett Mária-képről kapta a nevét, amely Máriát a világ királynője alakjában ábrázolja. Régebben a magyaregregyiek – gyógyulást remélve – ehhez a forráshoz zarándokoltak, és gyakran kis kegytárgyakat helyeztek el mellette.

GPS: 46.220517 18.345744

MÁTYÁS-KÚT – EGYHÁZASKOZÁR

A kutat gerendákból készült tetőszerkezet védi a szennyeződéstől. A kút mellett faragott mészkövekből emlékfal áll és rajta vasból öntött emléktábla. Felirata: Az Igazságos Mátyás király emlékére foglalta a forrást Egyházaskozár 1943. május. 30. Sopiana Pécs, Mecsek Egyesület.

A forráshoz több történet is kötődik. Néphiedelem szerint, amikor Mátyás király egy alkalommal erre járt, itt pihent meg és a forráskútnál volt egy szép ebédlőhelye.

A mese szerint e részén a határnak hajdan egy híres Králevicz Márkó nevű rácz hadvezér lakott. Az itteni, máig is létező egy forrás e néven: Königs-brunnen (azaz a „Királytól”), mivel a rácz szó királyt jelent, innen veszi eredetét”.

Forrás: Baranya megye földrajzi nevei I-II. Pesti János (szerk.)
Baranya Megyei Levéltár, 1982

GPS: 46.333406 18.369078

**Az 1943-ban foglalt forrás
megszépült küldővel várja
a kirándulókat**

KISÚJBÁNYAI TEMETŐI KÖKERESZT

Kisújbánya település. A 18. század második felében, miután az Óbánya környéki erdők kimerültek, a hutamester, Philipp Gasteiger új helyet keresett üveghutája számára. Legalkalmasabbnak erre a Csomor-völgy (a mai Kisújbánya területe) bizonyult.

A falut eredetileg Vitriaria Nova, Neue Glashütte (Új üveghuta) néven említették. Kisújbánya lakói erdőirtás útján jutottak tüzifához, ami az üvegekészítéshez szükséges nagy mennyiségű hőenergiát szolgáltatta. A falu lakóit igen szerény életmód jellemezte a világtól eléggé elzárt erdei településen, az élet legtöbb területén önellátásra rendezkedtek be, ma is látható vályogházakat építettek, szerszámaikat is maguk készítették még az 1960-as években is. Az 1970-es évek elején a falu gyakorlatilag két év alatt néptelenedett el. A falucskát elhagyók közül sokan Hosszúhetényben építettek új otthont.

Kisújbánya falu 2012-ben ünnepelte fennállásának 250. évfordulóját, a házak mai tulajdonosai őrzik a hagyományos építészeti formákat. A Pusztabánya-dűlőben, a Hosszúheténybe vezető erdei út mentén több 18. századi üveghuta maradványa, valamint egy rekonstruált építmény is található.

GPS: 46.206203 18.365372

A kisújbányai temető kökeresztje egykor és ma

ANTAL-KÉP

A páduai Szent Antalt ábrázoló képet egy magas bükkfa törzsére erősítették, mintegy 3 méter magasságban a Skóciai Szent Margit út és a turistaút kereszteződésénél. Szent Antal, a Római katolikus Egyházon belül a szegények védőszentje.

A mostani 7-es utat korábban Dóri-útnak hívták, sok térképen így szerepel, és sokan máig így ismerik. Ezen a helyen Szent Antal képe függött egy öreg cserfán. A képet Michler Antal levágta a fáról. Később elesett a második világháborúban. A néphit összefüggést lát tette és halála között.

Kelemen László, kerületvezető erdész visszaemlékezéséből idézve: 1949–50-ben, mikor a Pécsváradi Erdészeti Igazgatóság még a pécsváradi várbán volt, Dóri László erdőmérnök a jelenlegi Pécsvárad 11 B erdőrészlet sarkánál több vadorzóval találkozott, ám mivel ő felismerte az orvadászokat, azok agyonlőtték Dórit. Az elkövetők nem lettek meg, a mérnök hozzátartozói kegyeletüket kifejezve egy réz keretes Szent-Antal képet helyeztek el a helyszínen. Mivel ezt később ellopták, helyére egy fakeretes kép került a szomszédos bükkfára, mivel időközben az eredeti cserfa egy viharban kidőlt. A 2017-es felújítás során a bükkfa melletti fakeresztre egy új Szent Antal képet helyeztek el.

GPS: 46.190247 18.399432

A hatalmas bükkfa melletti fakeresztre új Szent Antal kép került

MAKSZ-KERESZT

A Maksz-kereszt környékét egykor szőlőskertek tarkították

A Maksz-kereszt jelentős útkeresztződésben áll, amelyet jól mutat egy 1865. évi kataszteri térkép kivágat.

A kereszt ekkor még nem áll, így a térkép nem jelöli, de a helyét feltüntettük. A kereszttől délnyugati és délkeleti irányba jól látható a tájhasználati változás, az akkori művelt szőlőskertek és gyümölcsösök helyén ma nagyüzemi szántóterületek és erdők találhatók.

A keresztet jómódú földművesek, a Müller és a Ginter család állíttatta 1936-ban.

GPS: 46.193251 18.489789

HESZ-KERESZT

(**Más néven: Csonka-kereszt**) Szépen karbantartott kő kereszt korpuszal, a talapzaton felirat: „...CMTET VON ANTON HESZ 1853”. Erdősmeckétől északra a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kék-túra és a zöld sáv keresztezésénél kialakított pihenőhelyen található.

Rablók itt gyilkolták meg és temették el Hesz Antal erdészt, akiről eddig több információt sajnos nem sikerült felkutatnunk. A kereszt felirata: „AMTET VON ANTON HESZ 1853”

Egy csendőr tragédiája. Mellette eredetileg egy szerény kivitelezésű, kisméretű fakereszt is állt, jelölve egy sírhalmot, amelyet kővel vettek körül. Dr. Tóth Aladár nyugalmazott erdőmérnök által felelevenített történet szerint a Hesz-kereszt mellett egy csendőr sirja található, akit a szovjet hadsereg katonái Erdősmeckéről Ófaluba vonulásuk során menekülés közben fogtak el, a keresztnél agyonlőtték, csizmáit lehúzták. A csendőrt a környékeliek nem ismerték, a nála levő papírok szerint Kriszta Pálnak hívták. Az erdészek itt temették el, és hozzátartozóit is értesíteni tudták.

GPS: 46.196454 18.516156

Erdői pihenőhely mellett áll a felújított Hesz-kereszt

HARSÁNYI-KERESZT

A kereszt egykori, romos állapotában, és felújítva

A kereszt zománc feliratán olvasható:

„Az Isten dicsőségére Vitéz Harsányi János és neje Schmidt Gertrúd 1932.”

Szerencsés baleset. Az 1930–40-es években Harsányi-pusztá engedélyezett vadászati joggal rendelkező terület volt. Egy vaddisznó-hajtás alkalmával Vitéz Harsányi János vadászbal-esetet okozott. Miután a baleset szerencsés kimenetelű volt, Harsányi hálából, Isten dicsőségére állíttatta a keresztet, valamint a vadászattal is örökre felhagyott.

GPS: 46.195521 18.559568

SZÉKELYSZABARI EMLÉKMŰ

A kőkereszt leírása:

Autóspihenő Székelyszabar határában, ahol kőkereszt áll korpuszal.

Rajta a következő felirat olvasható: „Felújította Székelyszabar Önkormányzata és a Mecseki Erdészeti Rt. pécsváradi erdészete 2001. Felújította: Papp Ede kőfaragó mester Himesháza”

A kereszt eredetéről nincs pontos információnk.

GPS: 46.053801 18.594731

A székelyszabari kőkereszt egykor és ma

KÉPOSZLOP A SZABARI ERDŐBEN

Négyzet alapú hasáb formájú, homokkőből faragott kőoszlop, melynek fülkéjében egy lemezre festett Mária képet helyeztek el.

A képoszlop története: A Molnár-hegyen, a ma már erdőben álló képoszlop helyén egykor a székelyszabariak szőlői terültek el. Valamikor a 19. század második felében egy itt dolgozó házaspár nagy vihar sújtott le. Az asszonyt villámcsapás érte, és életét veszítette. Férje az ő emlékére állította fel a nagyméretű képoszlopot ezen a helyen, ahol a tragédia történt. Az oszlop fülkéjében egy lemezre festett Mária képet helyeztek el.

A képoszlop szerepe az volt, hogy védelmezze a határt és a jövőben ne történjen hasonló eset. Az évszázadok során az oszlop fülkéjében lévő képet minden bizonnyal többször is cserélték. Utoljára egy betlehemi kép volt benne, melynek körvonalai még látszottak a rozsdás vaslemezen. Ebből kifolyólag a felújítás során hasonló témájú kép került elhelyezésre.

GPS: 46.029759 18.5889071

A régi és a megújult képoszlop

LEGYEN A VENDÉGÜNK!

Igényeljen Mecsekerdő Klubkártyát, hogy visszatérő vendégként kedvezményesen juthasson hozzá erdei szállás- és programkínálatunkhoz, a Mecsextrém Park szolgáltatásaihoz vagy a Naturalé gyümölcslevekhez

MECSEKERDŐ

Részletek:
www.mecsekerdo.hu/klubkartya

SANTO SPIRITO
1879

Fotók: Baumann József,
Biki Endre Gábor,
Bischof A. - Kempf A.,
Mecsekerdő Zrt. archívum,
Müller Nándor

MECSEKERDŐ
természetes úton

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

